

KRISTIANIZÁCIA starých Maďarov

Formovanie cirkevnej
organizácie za prvých Arpádovcov

Starí Maďari-Uhri sa vo svojej pravlasti už od 7. storočia občas dostávali do kontaktu s kresťanstvom a kresťanskou misijnou činnosťou. Podstatnejšie ich to však neovplyvnilo, ako ani skutočnosť, že údajne už v 8. storočí existovalo onogurské misijné biskupstvo zriadené Byzantskou ríšou.

Po preniknutí do Karpatskej kotliny a jej postupnom zaujatí sa starí Maďari stretávali vo väčšej miere s byzantskou aj so západnou kultúrou, a teda aj s kresťanstvom. V Karpatskej kotline zaujali územie vyznačujúce sa rozdielnou mierou kristianizácie (pokresťančovania).

Takmer úplne kristianizované bolo vtedy Zudunajsko, aspoň jeho centrálna a južná časť, a dnešné (prinajmenšom) juhozápadné Slovensko. Starí Maďari nejavili ani napriek staršiemu oboznámeniu sa s kresťanstvom nijaké známky ochoty prijať ho. Z toho, čo o ich osudoch a skutkoch vieme, jednoznačne vyplýva, že na svojich zahraničných výpravách v 10. storočí všade plienili aj cirkevné inštitúcie, v ktorých očakávali bohatú korisť.

Prerušenie kresťanského kultu

O tom, ako sa chovali ku kresťanom a kresťanstvu na podmanenom území, nejstávajú priame doklady. Z mnohých kostolov v Zudunajsku, ktoré sa spomínajú v hodnoverných historických prameňoch, sa dajú na základe patrocínií presnejšie lokalizovať len niektoré. Znamená to, že prevažná väčšina z nich navždy zanikla. Pritom ani pri tých kostoloch, ktoré sa dali podľa patrocínií identifikovať, nie je isté, či neboli obnovené na základe starej, ešte žijúcej tradície, a teda že aj na týchto miestach bol dočasne prerušený živý kresťanský kult.

Postoj domáceho obyvateľstva

Ešte menej prehľadná je situácia vo východnej časti Veľkej Moravy, na dnešnom Slovensku, kde nemožno ani pri jednom kostole jednoznačne dokázať alebo aspoň predpokladať, že kontinuálne existoval od 9. do 11. – 12. storočia. Len o rotunde v Ducovom sa na základe zistení archeologického výskumu

De generatiōe et regno sancti regis Stephani primi regis hungaroz.

SV. ŠTEFAN PODĽA KRONIKY JANA Z TURCA

tvrdí, že plnila svoju funkciu až do začiatku druhej polovice 10. storočia, teda ešte približne 50 rokov po tom, čo starí Maďari prepikli na sever od Dunaja.

Napriek pokročilému stavu kristianizácie mohlo nastať vo východnej časti Veľkej Moravy po príchode starých Maďarov u časti obyvateľstva aktivizovanie starých nekresťanských tradícií, ktoré medzi ním nepochybne veľmi dlho preživali. Predpokladáme, že jednou z viacerých príčin ich oživenia na pôvodne kristianizovanom území čiastočne bola aj okolnosť, že prv slubne sa rozvíjajúce používanie slovanského jazyka v liturgii úplne nahradila latinčina.

Bolo by však nesprávne vylučovať pretrvávajúce kresťanstvo u domáceho obyvateľstva, pričom svoju úlohu mohol zohrať aj kompo-

nent vzdoru voči dobyvateľom a snaha odlišovať sa od nich. Rozhodne sa však ťažko dá hovoriť o pretrvávajúcom kresťanstve, čo i len latentnom, vo vtedajších centrách, skôr len v odľahlejších oblastiach. Z tohto hľadiska by bolo napríklad sotva možno predpokladať neprerušenú kontinuitu pri Zoborskom kláštore, ak skutočne existoval už v 9. storočí, na čo sa však doteraz nepodarilo nájsť archeologické opory.

V povedomí aspoň časti žijúcich potomkov pôvodného domáceho obyvateľstva musela byť kresťanská tradícia nepochybne živá po niekoľko generácií, čo malo veľký vplyv pri znovunastolení kristianizácie. Celkove tu nešlo o viac ako o tri generácie, čiže už vnukovia sa vo svojom zrelom veku mohli opätovne hlásiť ku kresťanstvu, ktoré za svojej mladosti slobodne vyznávali ich starí otcovia. Kresťanstvo – aspoň jeho primitívna forma, obmedzujúca sa na krst, znalosť základných modlitieb a kresťanské pochovanie – sa azda naďalej nerušene udržalo na miestach, ktoré starí Maďari postupne zaujali až v tretej štvrtine 10. storočia (po rokoch 955 – 960). Mohlo by ísť predovšetkým o vtedy hustejšie osídlené oblasti stredného Považia a Pónitria, kde neexistujú pochybnosti o kontinuite pôvodného starého osídlenia. Maďarský historik Gyula Moravcsik výslovne konštatuje, že pri prijatí kresťanskej viery starými Maďarmi nezohrali svoju úlohu len ich dovtedajšie skúsenosti s kresťanstvom v širokom zmysle slova, ale aj staré kresťanské tradície v krajine, ktorú zaujali.

Medzi Východom a Západom

Z hľadiska kresťanských kultúr bolo územie ovládané starými Maďarmi geograficky aj vzhľadom na susedov situované medzi Východom a Západom, reprezentovanými Byzantskou a Východofranskou, vlastne vtedy už Nemeckou (Otovskou) ríšou. Podľa zachovaných hodnoverných historických prameňov nastali v tomto období prvé intenzívnejšie kristianizačné kontakty s Byzantskom. Napriek tomu, že manželkou Takšoňovho syna, veľkokniežata Gejzu z rodu Arpádovcov, a tým aj matkou Vajka (Štefana) bola dcéra sedmohradského kniežata Dulu Šarolta (podľa vyjadrenia súčasníka, merseburského biskupa a kronikára Teotmara, ju v slovanskom jazyku nazývali *Beleknegini* – pekná kňažná), ktorá bola iste byzantskou kresťankou, nerozhodol sa jej manžel pre oficiálne prijatie kresťanstva z Byzantska. Iste ho pritom ovplyvnili jeho dovtedajšie životné skúsenosti. Ešte prv než sa stal Gejza veľkokniežatom a spravoval svoj údel v Biharsku, vzniklo rusko-pečeňsko-bulharsko-maďarské spoločenstvo proti Byzantskej ríši a Gejza vtedy pravdepodobne sám poskytol vojenské oddiely ruskému kniežatu Sviatoslavovi. Po víťaznom skončení vojny so Sviatoslavom anektoval byzantský cisár Ján Tzimiskes roku 971 Bulharsko a bulharského cára Borisa II. odvliekol ako zajatca do Konštantínopolu. Zrušil aj samostatný bulharský patriarchát, ktorý bol povolený a zriadený len krátko predtým, keď Bulhari oficiálne prijali kresťanstvo.